

oğın

FİKİR VE SANAT DERGİSİ

Sahibi:

Ağın ve Çevresini
Kalkındırma, Dayanışma ve
Kültür Derneği adına:
Dr. Kemâl KÖSEOĞLU

★

Bu sayıda yazı işleri müdürü
Hüseyin KABASAKAL

★

Yazı Kurulu:
Nuri ONAT-Mehmet ORHAN
Nihat ASYALI-Nihat İSPİR
Dr. Vakıf ÖZKUL

★

Haberleşme adresi:
Posta Kutusu 538
Ulus - ANKARA

★

Gönderilen yazılar yazı kurulu-
nun incelemesinden geçer.

★

Gönderilen yazılar yayınlan-
sın veya yayınlanmasın geri
verilmez ve telif ücreti
ödenmez.

★

Dergimiz ayda bir çıkar

★

YIL: 4 — SAYI: 37
OCAK 1970

★

FİYATI: 200 Krs.
YILLIĞI: 20 TL

★

Dizgi ve Baskı:

TÖYKO matbaası

Tel: 10 41 68 — ANKARA

Yolumuz ve Amacımız

Bu dergi, ilk sayısından bu yana, bütün dürtmelere karşın, benimsediği çevresellik, fikir ve sanat ilkelrine bağlı kalma çabası içindedir. Ama, bu çabasında ne ölçüde başarıya ulaşıldığı, elbette tartışılabilir. Biz, böyle bir tartışmanın gün ışığına çıkmasından yanayız.

Bazı okuyucular, derginin, yalnız düşün ve sanatla ilgili yazılara yer vermesini istemektedirler. Bazıları da, ağırlığın çevreselliğe kaydırılması dleğinde bulunuyorlar. Her iki görüşü de hoşgörü ile karşılamaktayız. Ancak, durumun tek yanlılığa pek de elverişli olmadığını belirtlmesinin, sorumluluk duygusunun bir gereği saymaktayız.

Dergi, bağlantılarıyla birlikte nüfusu "8000"i geçmeyen bir Anadolu kasabasının adını almıştır. Bu kasaba, Ağın, bütün doğal güzelliklerine, kültür düzeyinin benzerlerine oranla yüksekliğine, dış ilişkilerinin yoğunluğuna karşın, çılgan sorunların kaynaştığı bir beldedir. Dergi, bu sorunları saptamayı, niteliklerine göre ayırmayı yapmakla birlikte, bunlar için tutarlı çözüm yollarını aramayı da üstüne almıştır. Bu nedenle ki, Ağın sorunlarına değin yazılara çokça yer verilmiştir dergide. Böyle yapılmasaydı, adını kötüye kullanmış olurdu. Kendi dertlerimizi, üzümlerimizi, dileklerimizizi, özelemlerimizi dile getiren bu sorunlara, bugüne değin olduğu gibi, bundan böyle de geniş yer vereceğiz. Ağın'ı olmayan okuyucularımızın, bu yoğun çevresellikten ötürü biz hoşgörü ile karşılayacaklarını umarız.

Derginin düşün ve sanatla ilgili içeriğine gelince: "Varını veren utanmamış." diye söz vardır. Bu dergi bu söze içtenlikle inananların sanat anlayışlarını, görüşlerini yansıtan bir yayın organıdır. Bu anlayış ve görüşler, amatörce olacağı gibi, yüksek düzeyli de olabilir. Yeter ki sayın yazarlar dağarcıklarındaki bize iletmek cömertliğinde bulunsunlar.

Elr kasaba dergisi, herkesin sanat anlayışını, düşün biçimini doyurucu nitelikte olmayabilir. Gerçekte b'z, "Ağın" yazarları (şimdikiler), böyle bir görüşün savunucuları da değiliz. Ne var ki, bunun özlemini çektiğimizi de yadsıyamayız. Bu özlemlimizi, bu sütunlarda çoğu kez dile getirtğimiz kanısındayız. Bu konunun, sayın okuyucunun dikkatinden kaçmadığını sanıyoruz.

Bütün uyarmalarımıza, dileklerimize, çağrılarımıza karşın, isteklere uygun, daha nitelikli yazılar gönderilmiyorsa, ışık tutulmüyorsa kusur bizim midir? Hem yüksek düzeyli yazılar göndermemek, hem de dergiden bu nitelikte yayınlar beklemek çelişkiye düşmek değil midir? Bu tutum, hangi mantık kuralı ile bağdaştırılabilir?...

(Devamı Sayfa 22'de)

Adam ve İnsan

Nuri ONAT

"Adam" ile "İnsan" arasındaki kavram ayrımı, ilgi çekicidir. Çoğu kez bu kavramın birbirine karıştırıldığına tanık oluruz. Bu yanlış, konuşma dilinde olduğu gibi, yazı dilinde de sürdürülüyor. Üstelik, bazı sözlüklerde bile, "adam" ın "insan" anlamında kullanıldığı görülüyor. Oysa, bu iki terim, kavram bakımından benzer anlamda değildir. Aşağıda verilen örnekler, bu konuda ışık tutucudur.

— Falan adamı tanır mısın?

— Tanırım ya, iyi insandır. Açıkçası, insan adamdır, o.

— Filan kişiyi nasıl bilirsin?

— Geç onu. Onda insanlığın bulaşığı bile yoktur.

Bu sözler, boşuna söylenmemiştir, sayın okuyucu. Bu sözlerden, "insan" ı n, "adam" ı aşan özellikler taşıdığı seziilmektedir. Öyle ise, nelerdir insan'ı adam'dan ayıran özellikler? Bu özellikleri oluşturan etmenler hangileridir? Bu soruların yanıtları, bizi aydınlığa çıkaracaktır. Ancak bu yanıtları vermeden önce, bazı düşüncülerin görüşlerini aktarmak yerinde olacaktır.

Değerli düşünür ve eğitimci İsmail Hakkı Baltacıoğlu, "Sosyo'oji" ad'ı kitabında "adam" ile "insan" ı birbirinden ayırıyor. Adam'ı, bireysel bir varlık, insan'ı ise toplumsal bir kişi olarak açıklıyor, sayın düşünür. Ona göre, her birey bir adamdır, ama benzer ölçüde ya da değerinde insan değildir. Başka bir anlatımla, "adam" nicel, "insan" ise nitel bir varlıktır.

Filozof Nietzsche (Niçe) de, "üstün insan" üzerinde durmuştur. Ancak, "üstün insan" ın var olabilmesi için, toplumun özveride bulunmasını önermiştir, Nietzsche. Bu görüşün ortaya çıkardığı gerçek şudur: Nasıl olsa adam vardır. Önemli olan,

o adam'ı "üstün insan" durumuna getirmektir. Bu görüşte, "adam" ile "insan" ın benzer anlam taşımadıkları açıkça görülüyor. Ne var ki, Nietzsche'nin nasyonal sosyalizme beşilik eden bu görüşü, günümüzde geçerliğini yitirmiştir. Çünkü, o, yalnız "üstün insan" ların egemen olacağı bir toplumsal ortamı salık vermektedir.

Gerek Baltacıoğlu'nun, gerekse Nietzsche'nin görüşü özetlenecek olursa, adam'ın biyolojik bir varlık, insan'ın ise toplumsal bir kişi olduğu sonucuna varılır.

Adam'ı geliştirerek, çeşitli dönüşüm basamaklarından geçerek daha iyi insan durumuna getiren etmenler'n tümü; "kültür" kavramı ile özetlenebilir. Kültür, insanlık düzeyini yansıtan en güçlü ölçüttür. (Kriter, norm, kıstas). Çünkü, kültür yükseldikçe inançlardaki katılık hoşgörüyeye, tutum ve davranışlardaki sertlik ılımlılığa, eylemlerdeki tutukluk etkinliğe yönelmektedir. Böylece, daha verimli bir ortamın yapısı, sürdürücüsü olmaktadır. Kişi. Kültürsüz kişi, tensel bakımdan bir varlıktır ama, hiçbir zaman üstün kişiliği temsil edemez. İnsanlık düzeyi, kültür düzeyi ile doğru orantılıdır.

Sayın Baltacıoğlu'nun üzerinde durduğu "toplumsallık niteliği", kültürleşmişlik anlamına gelmektedir. Bu dolaylı açıklamadan çıkan sonuç şudur: Kültürleşmek, ancak toplumsal yaşantı süreci içinde olabilir. Öyle ise, daha iyi insan'ı da, üstün insan'ı da kazanmanın ilk koşulu, toplumsal ortamı hazırlamaktır.

Bu yazıda söz konusu edilmek istenen "toplumsal ortam" elbette ki, filozof Nietzsche'ninki değildir. Konumuz, gerçek kültürleşmeyi sağlayan "demokratik toplumsal ortam" dır. Bu ortamın, insanlık düzeyi üzerindeki etkisidir. Öyle ise, "toplumsal ortam" ya da "demokratik toplumsal

ortam" nedir? Şimdi bu konu üzerinde duralım.

Toplumsal ortam, ortak geleneklerin, göreneklerin, istek ve eğilimlerin, kıvanç ve acıların etkisi altında oluşan inançların, tutum ve davranışların eylem ve girişimlerin egemen olduğu yaşama, yaşatma gücüne denilmektedir. İşte kültürleşme de, kişilik de, insanlık derecesi de bu ortamda gelişmekte, oluşmaktadır. Bu ortamdan kopan kişi, etkisiz kalmakla birlikte, etkilenme gücünü de yitirmektedir. Gerçekte, aydın - halk uzaklaşması da bu kopmadan doğmaktadır.

Burada, üzerinde durulmak istenen kültür, yalnız gelenekselliğe değgin olan değildir. Söz konusu edilen kültür, daha çok usa vurma yeteneklerini, bilimsel anlayış ve eleştiriyi, estetik görüşü, insancı davranışları geliştiren türdendir. Bu türden olan kültür, bireyi, olumsuz tutkularından, duygusallığa dayalı yersiz coşkularından, bencil eğilimlerden, geçici yönsemelerden arıtarak sağduyu çizgisine çekmektedir. Çünkü, kültür düzeyi yükseldikçe, kişi, önyargılardan, kalıplaşmış görüşlerden, kesinlik saplantılarından, yersiz tepki'lerden, saldırganlıktan, boş şey'eri savunma çabalarından kurtuluyor. Yargılarında daha nesnel, davranışlarında daha özgeci, eylemlerinde daha tutarlı oluyor. Sonuçta da, özgürlüğü soyut bir kavram olmaktan çıkarak, onu yaşantısının vazgeçilmez ögesi durumuna sokuyor. Hemen anlaşılacağı gibi, böyle bir kişi, hep doğrunun, gerçeğin yanında bulunacaktır, onların savunucusu olacaktır.

"..... İnsan, mutluluğunu burada (dünyada) günlük çabasıyla kendi kuracak, ne kadar insan olabilmişse, o kadar mutlu olabilmiş sayılarak" deniliyor. Azra Erhat'ın "İSTE İNSAN" adlı kitabında. Kültürleşme, daha iyi insan olma, mutluluğa erişme sunulanda aranmayacak. Kişi, bu yücelmeye kendi çabasıyla erişebilecek. Çok doğru bir yargı.

Azra Erhat, Montaigne (Monteny) in şu sözünü de aktarıyor: "Açık açık söyle kendini de ne kadar insan olabildin, nasıl

bir insan oldun, anlasın herkes....." Montaigne, besbelli ki, insanlık düzeyi ile içtenliği doğru orantılı görüyor. Bu da çok doğru bir yargıya benziyor. Çünkü, kişi, kültürleştikçe, insanlık düzeyi yükseldikçe kuşkulardan, içkillerden kurtuluyor; tutum ve davranışlarında daha içten, daha nesnel (objektif) oluyor. Dolayısıyla da inanılır, güvelinir, aranılır, danışılır özellikler kazanıyor.

Bazı insanlar vardır ki, kendi dar dünyalarının kabuğunu bir türlü çatlatamazlar, dışa açamazlar. Üstelik, o dar dünyalarının sınırlarını aşmaz engellerle güçlendirirler. Tıpkı ipekböceği gibi. Bunlar, toplumdaki oluşumları görmezler; toplumun sesine kulak vermezler. Bu soyutlanma sonucu, bu gibiler, geriliyorlar, çağın dışında kalıyorlar, yeni olayların ve gelişmelerin karşısında o'uyorlar; hırçlaşıyorlar. Bu yüzden de toplumsal sorunların bilincine varamıyorlar, kalkınma çabalarına katkıda bulunamıyorlar.

Bu, niçin böyledir, kişi niçin dar dünyasının kapılarını zorlayamıyor, pencerelerini aralayamıyor, duvarlarını tekmeleyemiyor?..... Besbelli ki, kendi kendine yettiği sanısına kapıldığı için, sezgi gücüy'e her şeyi anlayabileceğine inandığı için. Büyük bir yanılgı bu. Çünkü çağımız, sezgi gücüyle kavranamayacak derecede büyük, önemli, karmaşık ve köklü sorunlarla dolu. Sezgi, ancak, dikkate, göz'eme, incelemeye eşlik ettiği oranda etkili olabilir. Hele araştırmada sezginin hiç yeri yok gibidir. Kaldı ki, eğiti'memiş sezgi, bir bakıma kurnazlıktan ileri de geçemez.

İnsanlık düzeyinin yükselmesini sağlayan kültürü edinmek, her yanıla eğit'im işidir. Kültür, ister geleneksel anlamda, ister bil'ilenmeye değgin o'sun, eğitimsiz kanılamaz. Çünkü, kültürleşmek, her gün yenilenmek, olgunlaşmak demektir. Gerçekte eğitimin amacı da, bireyi de'ğıştirmek, onun yeni koşullara uymuna yardımcı olmaktır. Bu da, ancak, toplumsal ortamı olumlu yönde etkilemekle sağlanabilir.

Toplumsal ortam, soyut bir kavram değildir. Bununla birlikte, dünyanın hiçbir

yerinde, kendiliğinden ve istenen doğrultuda oluşmamıştır, toplumsal ortam. O, bireylerin, kümelerin, kurumların, derneklerin, toplumların düzeyini yansıtan en somut bir etkileşim alanıdır. Kültürleşmediği için bu etkileşim alanının dışında kalan kişi, nasıl olur da sorunlara çözüm yolları arayabilir? Arasa bile, nasıl olur da gerçekleri yansıtabilir?..

Toplumsal ortam, ileriye dönük olduğu sürece iyinin, doğrunun, güzelin, bilimselliğin, demokratik yaşantının, kültürleşmenin, sonuçta insanlık düzeyi yükselmesinin kaynağı olabilir. Bu ortamı yaratacak bizler değil miyiz? Kötümserliklerimizin, karamsarlıklarımızın, kınama ve yerme'lerimiz'nin kol gezdiği bu ortamdan, üstün nitelikli insanlar çıkaramıyorsak, suç başkalarının mıdır? İşte, sorun da burada düğümlenmektedir.

Okuyucu, şöyle bir soru yöneltebilir: "Edindiği kültürü kötüye kullanan kişi iyidir de, çeşitli nedenlerle kültürleşmeyen temiz kişi kötü müdür?" Bu, haklı bir sorudur. Ancak, kültür edinmek, kültürü bencil amaçlara ulaşmak için araç olarak kullanmak demek değildir. Kültür edinmek, geniş ve hoşgörülü, iyi niyetli bir dünya görüşüne erişmek demektir. Kaldı ki, birincinin, kültürsüz kaldığında daha iyi, ikincinin de kültürleştiğinde daha kötü olacağı ileri sürülemez. Sonuç olarak denilebilir ki, gücünü toplumsal sorunların çileli uyarısından almayan, kupkuru bir kültür, insanlık düzeyini yükseltici bir etmen olamaz.

İnsan, sürekli olarak değişen, yenilenen ya da bu nitelik'ere erişme gücünde olan üstün varlıktır. Öğrenme isteği tükenen, çabası yitken, soluğu kesilen; sonuçta kültür düzeyi sınırlı kalan kişi, kendi yarattığı öcüler dünyasında çırpınır durur. Bu gibi'lere, toplumdan, toplumsallıktan kaçışlarının redeni sorulunca, dünyanın gidişini beğenmediklerini, gelişmelerden hoşlanmadıklarını ileri sürerler. Ama, bu da, dünyayı anlamamak, toplumdaki oluşumları görmemek değil midir? Hangi kültürsüz kişi dünyayı anlayabilmiş, top-

lumsal sorunların bilincine varabilmiştir, bugüne değin? Hiç biri. Demek ki, insan, bulunduğu düzeyin daha üstüne çıkabilmek için, eğitim yoluyla kültürleşme, kültürleşme yoluyla da yükselme sorun ile karşı karşıyadır.

Bir soru daha sorulabilir: İyi, güzel ama, herkesin eğitilmek olanağı var mı? Başka bir deyişle, günümüzün koşulları, herkese bu olanağı sağlayabiliyor mu? İlk bakışta bu sorunun yerinde olduğu sanılabilir. Ne var ki, gerçek hiç de böyle değildir. Çünkü, kişinin kültürleşmesi için, bir üst eğitim basamağından geçmesi ile ilgili görüş, günümüzde değerini yitmiştir. Bugün, herkesin istediği, ilgi duyduğu bir dalda yeterince gelişmesi, olgunlaşması olanağı vardır. Yayın bolluğu, haberleşme araçlarının sağladığı kolaylıklar, bu olanağın somut kanıtlarıdır. Yeter ki, kişi, öğrenme isteğini yitmesin, toplumdan kopmasın. Kültürleşmek, insanlık düzeyini yükseltmek, her yanıyla bir etkileşim sürecin aşamalarından geçmeyenler, bireysel bir varlık olarak kalırlar ama, ömürleri boyunca gelişmiş insanlık düzeyine ulaşamazlar.

S O N U Ç

Bugün, bir toplumda aydınlar yerine masalar konuşabiliyorsa... yalan doğruyu ezeliyorsa... sokak saldırganlığı akademik girişimleri sindirme yoluna gidebiliyorsa... kümeci çıkarlar toplumcu kalkınmayı engelleyebiliyorsa... komşu komşunun, kardeş kardeşin gırtlığına sarılabiliyorsa... erdemsizlik sırtına sırtı uyuşturuyor... kol gezabiliyorsa... iş adamı değil de adam iş uğrunda kayırmalar giriyor... toplum, bunalımlar içinde tedirgin, şaşkın ve bezgin ise, ... çıkarıcı kurnaz, yeteneklileri buyruğu altına alabiliyorsa... yurttaş, aşırı sağ ve sol ideolojilerin furyası içinde sende'eye sende'eye kabuğuna çekilme zorunda kalıyorsa, gerçek neden, insanlık düzeyini yükseltecek olan kültür yoksunluğudur. Bu kısır döngüden kurtulmadıkça, hiç bir soruna bilimsel çözüm yolu bulunamayacağı gün gibi açıktır.

Daha Güzel Olacak Yarın

Belki demiyorum
"belki" siz güzel olacak yarın
darmadağın tutkular
umutsuz düş'ler
ve bölük - börtük uyku'ar
sıkıcı bir filmin son sahneleri..

Bu film bitecek
ben öyle istiyorum ki..
hayır değil
ben öyle istiyorum
daha güzel olacak yarın.

Tüm kuşuları bir yana attım
isterse güneş doğmasın bugün
karanlık gecelerde kalayım isterse
içimde bir tükenmez umut yarından
kuşkusuz bir umut..

Bu sıkıcı film bitecek
bu zehir - zemberek günlerin
bu karanlık gecelerin yerini
daha başka tutkular alacak
iki yüzlü yemin'ere paydos
ben öyle istiyorum
yarın daha güzel olacak...

Güven ÇELİK TEN

EL GRECO:

Rüyet Bozukluğu Efsanesinin Sonu

Gerald P. Hodge, B. F. A.

El Greco'nun tablolarında görülen uzun ince vücutlarını ve mistik havayı izah etmek için büyük sanatkârın rüyet bozukluğuna maruz olduğu, akıl hastası olduğu ve hatta narkoman olduğu bile ileri sürülmüştür.

Ressam'ar tarih boyunca bilhassa ve ya tesadüfî olarak konunun dış görünümü yanında özünü de temsil etmeye çalışmışlardır. Aslında sanatkârı zanaatkâr veya teknisyenden ayıran hususta bu insiyakî tefsir kabiliyetidir. Şöyle ki bir ressam gördüğünü tuvale aktardığı zaman gayri ihtiyarî kendi şahsiyetini de ifade etmekten kendini alamadığı için, maruz kaldığı ruhsal ve bedeni hastalıklar hakkında da ipuçları verir. Bu ipuçları konusunda ihtisaslaşmış bir gözlemciyi, sonradan ilgili kayıtların ortaya çıkarılması ile doğrulanacak bir teşhise götürebilir. Ne var ki bu tıbbî hüküm'eri verenler kendi ön yargılarının ve sınırlı tecrübe'lerinin etkisi altında kalabilirler. Bu yüzden de, El Greco konusunda olduğu gibi, asırsız tıbbî faraziyeler sanatkârın nesiller boyunca yanlış anlaşılmalarına sebep olabilir.

El Greco ve çağdaşlarının birçok tabloları, seyircileri şaşırtmış, hattâ sarsmıştır. Bugün bile şekil ve renklerin değişikliği birçoklarımıza tuhaf gelebilir. Bu sanatkâr'arın dedi oldukları veya gözlerinin iyi görmediğinin sanılması bundandır. Geriye baktığımız zaman Uslûpçu denilen bu ressam ekolünün en büyük temsilcisi'nin El Greco olduğunu görürüz. Roma'da menşee bulan bu ekolün etkisi bütün Avrupa'da duyulmuştur. Bunlara genellikle

olağanüstü insanlar gözüyle bakılmış, ya dâhi ya da şarlatan denmiştir. Ardından tutum teknikleri daha yaygın bir kabul gören diğer sanatkârlar ortaya çıkınca, Uslûpçular unutulmuş gitmiştir.

Uslûpçuluk esas itibariye konuya öz uslûp veya davranışın âdet olarak mubalâğasıdır. Uslûpçu bir ressam, ustası bildiği sanatkârın bazı özelliklerini taklit ve mubalâğa ederek, yaratmak istediği intibahı, tahrife varan bir şekilde tebarüz ettirmektedir. Uslûpçu'uktan maksat kuvvetli bir intiba yaratmaksa da, yapmacık değildir. Çünkü sun'î bir poz veya iddia değil, ressamın öz benliğinin bir parçasıdır. Şurası da kayda değer ki, Uslûpçu'uk, şahsi gelişmede bir safha olarak, resim veya heykele munhasır olmayıp tıp sanatı dahil diğer sanat'arda da görülmektedir. Diyebiliriz ki meslekî tutumunda Uslûpçuluktan eser olmıyan iyi bir tek hekim bulunamaz. Fakat sanat tarihi bakımından Uslûpçuluk, daha dar bir mânâda, takriben 1550 ile 1600 arasında Rönesans sanatından Barok sanatına götüren yarım yüzyıllık intikal devresi sanat na denir.

Ge'eneğin değiştirilmesi :

Demek oluyor ki, uslûpçular ge'eneksel kaynaklarına sarsıcı bir görünüm veren ve çağdaşlarının gözünde kar'atır intibahı yaratan tab'olar yapmış olan 16. yüzyıl sanatkârlarıydı. Zamanın eleştiricileri bu sanatkârların mefhumlariye'ye karşı karşıya kalınca, şem'iyetlerinden şüphe etmekten kendilerini alamıyorlardı. Bu

tepkiiyi günümüzde Picasso'nun "Şikago'lu Kadın" adlı tablosunun uyandırdığı tepkiye benzetebiliriz. Geriye baktığımız zaman Rönesans ustalarının eserinde de, uzun boylu, ince gotik heykellerde de üslûpçu'uk izlerine rastlıyoruz. Bazı hallerde ve bilhasssa El Greco'nun eserinde Bizantin üslûbun etkisini de görüyoruz. Bu etki boyut ve perspektif farklılıklarında ve çarpıcı renklerin kullanılmasında bilhasssa barizdir. Edeki deliller Rönesans devrinin Yunan ve Roma sanatını taklit eden berraklığına karşı bir tepkinin doğmuş olduğunu düşündürmektedir. Kompozisyonun dengesi kasten bozulmuş, lüzurun yerine mücadele geçmiştir. İnce zayıf insan vücutları insan ruhunun yükselme çabalarını temsil ediyordu. Çarpıcı renkler ve yılanvâri kıvrınmalar bilhasssa huzursuzluk havasını kuvvetlendirmeye yarlıyordu.

Münferit ressam'arın, zaman'ın sosyal ve ilmi değişikliklerinin ne dereceye kadar etkisi altında kaldıklarını söyleyemeyiz. Fakat genel olarak bir sanat ekolünün zamanının mirasından ayrı tutulamıyacağını biliyoruz. 16. yüzyılın sonlarına doğru ilmi tecessüs son derece artmıştı. Bu, Galileo'nun devri, aklî çağının şafak vaktiydi. Aynı zamanda astronomi altın çağını yaşıyordu. Rönesans devrinde Arapların ilim hazinesine kavuşulmanın sonucunda fizik, matematik ve tababet büyük ölçüde zenginleşmişti. Fizik denemeleri tababeti etkilemeye başlamıştı. Gerçi biyoloji ve anatomi inhitattan henüz kurtulmamış, farmakoloji ise sömürücü büyücü'erin elindeydi. Fakat bu sıralarda Sanctorius fizyolojik değişmeler ölçmeye çalışıyor ve klinik termometre ile Pulsimetreyi icat ediyordu. Janssen ise ilk çok - mercekli mikroskopu geliştiriyordu. Deneme ve araştırmalar ilim ve sanata yeni bir kuvvet aşılıyordu. Gerçi, sanat dehası zaman'ın tahditlerinin üstünde olabilirdi, fakat bittiği toprağın dışında gelişmezdi.

El Greco İspanya'ya vardığı zaman Arap hekimlerince geliştirilen optik ilminin orada kök sağlamış olduğunu görmüş ve konunun sanatta uygulanması'ya yakın-

dan ilgilenmişti. Diğer üslûpçu ressamlar kompozisyonlarındaki değişikliklerde ve perspektif problemlerini çözmede konveks ayna ve kamera obuskura'dan yararlanıyorlardı. El Greco bu yardımcı araç ve gereçlerden habersiz değildi. Bunları kullandığına dair kesin delil yoksa da ilmi tecessüsü bunları düşünmesine sebep olacaktı. Gerek bu bilgi gerekse milliyeti ve yetiştirme tarzına borçlu olduğu kuvvetli unsurlar (Bizantin taassübü, Latin heyecanı ve klâsik Yunan berraklığı) sözde "astigmatizmi" konusunda, ilmi mesnetten uzak farazyelerin ortaya sürülmesine lüzum bırakmamaktadır. Üstelik çağdaş oftalmologlar, El Greco'nun tablo'arının rüye'te reaktif defekt tçhisine götürmediğinde hemfikirdirler.

Konjenital bir anomali olan astigmatizim kaide olarak yaşla ilerlemmez. Oysa El Greco'nun ilk eserleri boyut temsili bakımından normaldir. Ancak konunun ruhunu belirtmek için eserine değişik renk ve üslûp unsurlarını kattığı zaman resimlerdeki insan'ar uzanıp incelemeye başlamıştır. Astigmatizmin sonucu olan inceltme bir tek plâna münhasırdır. Oysa El Greco konularını yalnız dikey olarak değil, bütün yönlerde inceltip uzatmıştır. Üstelik bir astigmat gördüğünün resmini yaptığı zaman, resmi normal görenlere normal gelir.

El Greco'nun renk kavramının fizyolojik ve helerinin farkında olup olmadığını bilemiyoruz. Yine de optik ilmini öğrendiği zaman bunun esaslarını da kavramış olması muhtemeldir. Çarpıcı renklerin yarattığı intiba ve hissi tepkiler tarih boyunca bilinegelmiştir. Biz bugün gözün refraksyon yencileğinin renge göre değiştiğini, mavi gibi dalga uzunluğu kısa olan bir renk için daha fazla, kırmızı gibi dalga uzunluğu uzun olan bir renk için ise daha fazla, kırmızı bir dalga uzunluğu olan bir renk için ise daha az olduğunu biliyoruz. Psikolojide birinci gruptaki renklere serin, ikinci gruptakilere ise sıcak denir. Yüzeydeki sıcak renkler bize serin renklere kıyasla daha yakın gelir. El Greco bilerek veya bilmiyerek renkleri bu prensip-

lere göre kullanmıştır. Pariak ve çarpıcı pa'etinin gözleri kamaştırmasını istiyordu. Kullandığı meşhur açık sarı renk sü-kûn, kırmızı heyecan, mavi ve yeşilleri ise melankoli ve tefekkürü te'kin ediyordu.

El Greco Girit'de doğmuştur. Asıl is-mi Kiryakos Teotokopulos'tur. İspanya'ya 1572'de vardığında ismi Domingo The-otocopuli şeklinde kaydedilmişse de El Greco, "Grek" lakabı ile tanınmıştır. O za-man 32 yaşındaydı. İspanya'ya gitmeden önce İtalya'da 5 - 6 yıl kalarak, Tintoretto ve Tiszen'in yanında çalışmıştı. İtalya'dan ayrılmasına sebebin o zaman put'aştı-rıan Mikelanj hususunda u'lorta söylen-mesi rivayet edilir. El Greco sözünü sakın-mazdı. Bir gün Sistin Şapel'deki M'ke'anj'.ın meşhur "Kıyamet Günü" adlı tab'osun-dan bahis açıldığında, El Greco bu tab'o bozulduğu takdirde, bundan aşağı olmayan ve üstelik konuya daha yakışır bir şekilde bir yenisini yapabileceğini ileri sürmüştü.

El Greco İspanya'da Toledo şehrinde yer'leşmiş ve 1614'de ölümüne kadar İs-panyol sanatını bilhassa bu şeh'rde gös-terdiği büyük ge'işmesinin temsilcisi ol-muştur. Şahsiyeti hakkında b'ldiklerimiz Toledo'da sürdüğü hayatla ilgilidir. Kolay parlayan, dakikası dakikasına uymıyan bir mizacı vardı. Mistik tabiatına rağmen ibadetten ziyade şehvetten zevk alıyordu. Paraya düşkün o'makla beraber kullan-masını b'mediği için Toledo esrafı dur-madan yardımına koşmağa mecburdular. Kendi eserine üstün bir değer tan'dığı için, tablolarına yüksek fiyatlar istiyor ve alış'mamış us'l'bu karşısında şaşkına dönüp bedeli ödemeğe yanaşmıyan müşte-rilerini sık sık dâva ediyordu. Tab'odaki insanları faz'a ince ve uzun bu'an bir dâ-va'ıya h'taben: "Uzun boy cüceninkinden evlâdır" demiştir. Dâvalarının çoğundan galip çıkıyordu.

Bir Dehân n Karakteri

Jcon'ma de las Cuvas ad'ı bir tek kadı-na bağı kalmıştır. Jorge Manuel adını verd'ği biricik oğlunun annesiydi. Fakat Jeronima ile resmen evlendiğine da'r bir kayıt yoktur. Zamanın koyu kato'ik İs-panya'sında nikâhsız yaşaması olağanüs-

tü sayılabilirse dahi, deli ve ısıâh kabul et-mez bir sanatkâr gözüyle bakılan El Gre-co'ya olağanüstü b'r hürriyet tanındığını farzedebiliriz. El Greco'nun hususî haya-tını incelediğimiz zaman geleneksel anlam-da bir dâhi, sanatına bütün varlığı i'e.bağ-lı ve hiçbir müdahale kabul etm'yen b'r sa-natkâr ile karşılaşırız.

Yirminci Yüzyıl sanatı açısından us-lûpçular, Fransız empresyonistlerinin ve Holandalı van Gogh ve İspanyol Picasso gibi kendi yolunda yürüyen büyük sanat-kâr'ların ecdadı sayı'mıştır. Bu açıdan bak-tığımız zaman uslûpçuların gerek halefle-rine etkilerini, gerekse selefleri ile işki-lerini an'hyabiliriz. Bütün bunlar us'ûpçu-ların ve özellikle El Greco'nun astigma-tizmden mustar'p olup olmadıkları konu-sundaki tartışmayı durduramamıştır. Oy-sa bütün deliller bu sanatkâr'ların gör-me yeteneğini ve renklere karşı hassas yet'ni töhmet altında bırakmanın hatâ o'duğu-nu gösteriyor. Aslında hangi göz'e baki-lırsa o şekilde görüldüğü, ilmi tartışma-larda da unutu'mamalıdır. K'z-cası, zama-nundan 400 yıl önce doğan El Greco gös-hastası değil, sanatnda delilik ile deha arasında ince bir müvazene kurmuş olan müstesna b'r sanat adamı idi.

Profesör Hodge M'chigan Ün'ivers'ite-sinde Sanat Profesörü, Tıbbi Resim Doç-enti ve T'bbi ve Biyolojik Resim İhtisas Şubesinin Müdürüdür. Johns Hopk'ns Tıp Fak'ültesi Tıbbi Sanat bölümünden mezun olmuştur. Yazıları birçok tıbbi ihtisas der-gilerinde ve tıp ders kitaplarında çıkmış o'duğu gibi, çeşitli millî ve u's'lararası ödülleri de kazanmıştır. Tıbbi Ressam'lar Cemiyetinin Başkanlığını yapmış o'an Pro-fesör Hodge 1964'de, Cemiyetin y'lık kongresinden en güzel tıbbi resim yapan'a-ra verilen Ralph Sweet ödülü kazanmıştır. Fak'ültes'inden izin alarak İspanya'da yap-tığı çalışmalar sonucunda sanatta tıbbi konularla ilgili birkaç etüt hazırlamıştır. El Greco konusundaki çalışmaları M'chi-gan Üniversitesi'nin Horace K. Rackham İhtisas Okulunun bir bursu ile desteklen-miştir.

Nükteler Bahçesi

M. Nuri GENÇOSMAN

KÂHYANIN CEVABI

Merhum Arapkir'li Yusuf Kâmil Paşa'nın çok baccerikli, fakat cimri bir kâhyası varmış. Paşanın cömertliğine rağmen bu adam bazen onu kızdıracak derecede aksilikler yaparmış. Mısır'lı kâhya birgün Paşa'nın emrettiği bir şeyi pahalılığı bahanesiyle almamış. O akşam emrinin yerine getirilmediğini anlayan Yusuf Kâmil Paşa, kâhyaya çıkışır :

— Niçin söyledigim şeyi almadın bu adam?

— (Kâhya ezilip büzülererek) Yâ başa efendi; çok baha'lı idi, yarın daha ucuzunu bulurum, diye almadım.

Paşa pür hiddet :

— Def'ol gözümün önünden kirli arap! Kâhya hiç irkilmeden :

— Yâ başa efendi; siz Arapkirli, ben kirli arap, der.

İHTİKÂRCILARA NE YAPMALI?

Dördüncü Murat devrinde çok şiddetli kanunlar varmış. Hele vurguncularla, ihtikârcılar için çeşitli cezalar tertip edilmiş. Günün birinde İstanbul'da ucuz a'ıp pahalı satanlar, yiyecek içecek şeylere hiyle katanlar, teraziyi, kantarı içi tutanlar, hülâsa halkın sırtından geçinerek sırt üstü yatanlar çoğalmış, şikâyetler padişahın kulağına kadar varmıştı. Murat, o zamanın belediye ve zabıta âmirleri olup İhtisap Ağası ve Bostancıbaşı ile Asecbaşı'na emir verir, yanlarına birkaç Kapıkulu katarak ihtikârcıları teftiş çıkarır.

Teftiş hey'eti, Yemiş İske'esi taraflarından işe başlar. Tam o sırada, elinde bir et parçasını sallaya sallaya giden bir adama rastlarlar, hemen çağırırlar. Adamcağız yanlarına varır. Sorarlar. "Bu eti nereden aldın?" "Falan kasaptan." "Kaç okka?" "İkibuçuk." "O halde gel bizimle." Yolda, ilk rastge'len bakkal dükkânında tarttırırlar. İki okka yüz dirhem. Adamla beraber doğru kasaba varırlar. "Tart şu eti." Kasap elleri titriyerek tartar. İki buçuk okka gelir. İhtisap Ağası, Kapıkullarından birine işaret

eder. "Keş şu kasabın baldırından yüz dirhem et". Emir derhal icra edilir. Kasap bağırıp çağırmakta olsun. Yürürler. Biraz ileride mendiline pırasa dö'dürmüş bir başkası geçer. "— Gel buraya!" Adam gider.

"Nereden aldın bunu?" "Az aşağıdaki sebze'iden." "Ne kadar bu pırasa?" "Üç okka." Hemen yakın bir dükkânda teraziyeye vururlar. Yüz elli dirhem eksik. Doğru sebze'ciye. İhtisap Ağası tekrar emir verir : "Şu kepengin üzerindeki pırasaları bu herifin gırtlığına tıkın." Zavallı muhtekir bir iki pırasa yutmadan kıkırder.

Biraz daha yürürler. Yaşlı bir yahudi, bir tab'a üzerinde ceviz satarmış. "Taze ceviz, taze ceviz..."

— Mişon, ceviz kaç akçeye?

— On tanesi bir akçe.

— Kır bakalım bir tane?

Kırar, ceviz çürük ç kar.

— Bir daha kır. Tab'i o da çürük, üçüncüsü de öyle...

Asecbaşı :

— Bre Mişon, der, bu cevizler evvelâ taze ceviz değ'il, suda ıslatılmış, şşirilmiş bayat ceviz, sonra, bunun onbeşi bir akçeye. Sen niçin onunu verirsin?

Mişon :

— Ne yapalım paşam, yğçineceğiz.

Kapıkulu emir bekliyor. Asecbaşı; "Koş der, bir kâse zeytinyağı ile bir çekiç getir." Hemen zeytinyağı ile çekip hazırlanır.

— Şu cevizleri birer birer yahudinin bağırsaklarına doldurun.

Bu garip işkence baş'arken, yahudi durmadan kahkaha ile gülermiş. Hazır olanlar hayretle sorarlar :

— Ne gülüyorsun Mişon? Bunda gülecek ne var?

Mişon sır tarak cevap verir :

— Efendi nasın olsa ben bu cevizlere dayanacayım. Amma, yeriden Salamon yeliyor. O Hindistan cevizi satıyor, ne halt edecek diye düşünüyorum da, ona yülüyorum.

Âşık Kazak Yurt Gezisinde:

AĞIN'dan EZGİLER

Yıllardır gitmedim güzel Ağın'a,
Yüzümü sürmed'm Osman dağına;
Otuz yıl önceki gençlik çağına,
Uzaktan hasret'e baktım ağladım.

Ermiş gümüştan aktı toprağı,
Bir yeşil cennetti bahçesi, bağı;
Gördüm ki tütmüyor baba ocağı,
Gönlümde bir ateş yaktım ağladım.

Kalmamış narların o tatlı rengi,
Asmalar sanki bir matem çelengi;
Bu'madım kendime bir kafa dengi;
Hicranla bir kadeh çaktım ağladım.

Kırlarda salınan mor sünbüller yok,
Dallarda şakıyan şen bülbül'ler yok;
Misk kokan ley'âklar, pembe güller yok;
Göğsüme bir diken taktım ağladım.

Bir zaman bu yer'ler ne kadar şendi
Her yanı cennetti, güldü, gü'şendi;
Bir köyü vardı ki adı Vahşendi;
Andıkça sel gibi aktım ağladım.

Hey Kazak geçmiştir Borun pazarı.
Değmezsin sazına elin nazarı,
Ananın, babanın öksüz mezarı;
Üstünde bir ağıt yaktım ağladım...

AŞIK KAZAK (*)

(*) Mehmet Nuri Gençosman

ELAZIĞ DESTANI

Elâzığ deyip de geçme hey Gakkos,
Doğu'da aydın bir mehtap gibidir.
Suları kevserdir, havası pek hoş,
Ovanın göğsünde serap gibidir.

Önünde diz çökmüş Master dağları,
Yalancı cennettir Buz'uk bağları,
Tarihe şan verir eski çağları,
Altunla yazılmış kitap gibidir.

Fırtattan su içer her iki ucu
Dağları mis kokar hep burcu burcu
Aşkına tutulur her geçen yo'cu
Hasreti gönülde şarap gibidir.

Koç yığıt yurdudur bu ünlü diyar,
Destanlar saklıyan bir kalesi var,
Şimdi burçlarında baykuşlar ağlar
Kubbesi yıkılmış mihrap gibidir.

Harputtur bu ilin eski yaftası,
Âşıktır gençleri, Şeyhi, softası,
Dertlere dermandır içli köftesi
İnsana kırk yıllık ahbap gibidir.

Bir zaman ne şendi o Kayabaşı,
Neşeler saçardı toprağı taş,
Nerede o eski güzelim çarşı
Tabanı delinmiş çorap gibidir.

Harputtur ilimiz hey Âşık Kazak
Yıllarca düşmüşüz vatandan uzak,
Alınımız açıktır yüzümüz de ak
Ne çare gönlümüz harap gibidir..

ÂŞIK KAZAK

Buyuncalı Hüsün

Fikri YÜCEL

7 Yaşında okula başladığı sırada çok sıkılğan, öğretmene adını söylerken kızarıyor, hele çocukların reşeli oyunlarını hevesle seyrediyor, fakat bir türlü kendinde cynamak cesareti bulamıyordu. Sınıflarda ilerledikçe çalışkan, derslerini ödevlerini yapan, çocukluğuna bakmadan memleket, köy davalarını kendine dert edinmiş olmuştu. Son sınıfta bahçede arkadaşlarıyla konuşurken, onlara elele verip şu köyümüzü, köyümüzün halkını uyandıralım. Biribirimizi yemekten, ağalara ve beylere yem olmaktan kurtulalım. Kendi topraklarımızı işletip geçinelim. Komşularımızı sevelim, onlarla kavga etmiyelim. Babalarımızdan, dedelerimizden iş tük. Köylülerimiz biribiriyle kavga ediyor, yaralıyor, öldürüyor, sonra da hapishaneden kurtulmak için ağaya, beye yalvarıyor. Onlarda, seni kurtaracağım diyerek para istiyor. Parası olmayın fukara tarlasını, bağını ağaya tapu ediyor. Kurtulma da yok. Ağa gösteriş için bir iki defa şuraya buraya uğruyor, avutuyor. O içerideki adam ONBEŞ, YİRMİ yılı giyiyor. Tarla ve bağda kalmadığı için çocukları ağanın evinde boğazı tokluğuna hizmetkârlik, baslemelik yapıyor. Böylece hem vurduğu, hem kendisi iki ocak sönüp gidiyor. Bizim köyde önce mektup bir okuyan yoktu, hep cahilliklerinden yapıyorlardı. Biz okuduk, çok şeyler öğrendik. Köyümüz de geniş topraklı, şimdikininki bir kaç misli rüfusunu keşliyecek durumda ama, yarısı söyledim gibi beylere, ağalara gitmiş. Hiç değilse kalanını korumamız için kardeş kardeş geçinelim. "Demisti de arkadaşları da doğru olmuşlar. Hüsün sen yaşa, dediklerini yapalım" demiş erdir.

Hüsün okulu bitirdikten sonra saz çalmayı, deyişler düzmeyi de öğrendi. Hep köyünün yükselmesi, köylüsünün rahat

yaşayıp zengin olması temasını işlerdi. Hele saz toplantılarında dokunaklı deyişlerle köylünün gözünü açmağa çalışır, onları biribirine yaklaştırmayı, eskileri unutup biribirlerini sevmelerini, yoksa durumun acı, geleceğini karanlıkta olduğunu söylerdi. Bunları her mecliste tekrarlar köyden suç işlemeyi kaldırmaya çalışırdı.

Daha da ileri giderek "Hırsızlık, buralı kalım, fakirlerimizi de iş sahibi yapmak için gücümüzü birleştirelim. Kooperatif kuralım. Hem ürünümüz daha iyi para eder, hem de bankadan alacağımız paralarla yani bağlar, geniş otlaklardan ekilebilecek yerlerden fakirlere yeni tarlalar açarız. Şimdiki halimize, zengin topraklarımıza göz diken ağalar sevin'yor. Onlar bize dost değil düşmandır" derdi. Ağanın köydeki gözü kulağı olanlardan biri ona ulaştırdı bu sözleri: "Ağam bu Hüsünü dediklerini yaparsa köydeki tarlalarını, bağlarını baktıracak kimse de bulamazsınız. Ben size haber vereyim de benden günah kalksın. Biz ailece sizin cümleğinizle geçinmişiz, size gelecek en ufak bir zarar istemem. Yalnız ben değil köyün yarısı da senin adamların, uşakların. Senin ayağının gittiği yere bizim başımız gider" dedi. Ağa, düşündü, taşındı ertesi gün o köyde toprağı olan ağalarla da konuştu. Gizli toplantılarından bir kaç gün sonra 4 erkek delikanlı babası olan HÜSÜN'ün komşusu Cam'ı'ı kasabaya ismarladılar. Gitti, döndü. Üç gün sonra HÜSÜN'ÜN üç çocuk anası olan güzel karısını kaçırdı, dağa götürdü'er. HÜSÜN beyninden vurulmuşa dönmüştü. "Ben herkesi sever, sayardım. Bunun karşılığı bu mudur." diyordu. Üç ay gibi uzun bir zaman Jandarma suçluları ve mağdur kadını bulamadı.

Üç ay sonra Jandarma karakoluna gelen kadın ifadesinde "Ben kaçtım hem o seksüel muamele yapardı, çekemedim bu

delikanlıyı kaçırdım" demez mi. HÜSÜN en onulmaz ikinci yarayı almıştı. Doktor (Ağanın oğlu) kadının ifadesinin gerçekleştiren rapor verdi.

Hüsün boynu bükük, gönlü kırık köyüne dönerken beyni dönmüştü, bir şey düşünemiyordu. Yüksek bir kayadan kendini atmayı düşünüyordu. Köye uğramadan kayalığa giderken تنها bir sık ağaçlıktan geçerken bir ıslık sesi işitti. Bir silâhlı kendine el ediyordu. "Artık yaşamak benim için ayıptır gideyim şundan bir silâh alıp beynime sıkayım dedi." Yanına gittiğinde komşularından beş arkadaş buldu. Onlar dağda idiler. Onlar da ağaların yordakıları tarafından yapılan çeşitli iftiralarından kaçak olmuşlardı. Hüsün onlara önceleri acır, fakat Hükûmete teslim olmalarını ısmarlardı. Her'de daha büyük belâlara girebileceklerini ilâve ederdi. Hüsün çok güzel karşıladılar, tesselli etmek istediler. Hüsün, "Bundan sonra bana yaşamak ayıptır. Şu silâhınızın birini verin. Ben sizden uzakta kendimi öldüreyim. Ben kâğıt yazar cebime korum. Kendi kendimi vurdum, kimseden davam yoktur derim." S'z de biriniz gelin, silâhınızı alın, geçip gidin" deyince kaçakların başı Kara Cümo; yok arkadaş, sen yaşayacaksın sen ölm'ycceksin, seni bu hale düşüren'ler ölsün." dedi.

"Hüsün" Benim komşularım, hasımlarım bu işleri on yılda düşünüp bulamazlardı. Ben bütün köylüye iyilikten başka bir şey düşünmedim. Köylümü yükseltmek, birleştirmek istedim. Bunu yapanlar ağaların emri ile yaptılar. Onların şeytanca düzmeleriyle de kurtuldular. Şimdi benim için yapacak tek şey ölmektir. Bu yüz karası ile nasıl yaşarım." dedi. Kara Cümo "İyi ya, senin hasmın ağalar da, karıyı onun sözü ve tertibi kaçıran suçsuz mu? Sen köylümüzü kötülükten kurtardın. Onlar ağanın sözüne g'lmeyip de senin dediğini yapsalardı köylümüz de düzelirdi. Şimdi... senin ölümün ağaları güldürür, ağa maşalarını şımartır. Bu kadar da değil, bundan sonra çok yiğitlerin başı çeşitli belâlara girer. Köyün bu kötü hal-

lerden kurtulması için ağa maşası senin hasımlarının g'bermesi gerek. Onlar ölse öbür maşaların d'şi kırılır. Köyde olup biten'eri ağalara ulaştırmaya korkarlar. Sen de eskisinden çok çalışacaksın. Köyün sana, senin g'bilere ihtiyacı var. Haydi kalkın geceyi Kara mağarada geçirelim, yarın işbaş na." dedi.

Ertesi günü HÜSÜN'ÜN hasımları sevinç gösterileri yapı yapı köyün yakınındaki bağlarını budamaya gittiler, işlerine başladılar. Aradan bir saat geçmemişti; silâhlar patladı. 4 delikanlı babalarıyla birlikte, kanlar içinde cansız düştüler. Hüsün ellerini kana bulamanın etkisi altında üzgündü. İntikâm alınmıştı ama, bu işler kendi idealine uymuyordu. Olay yerine gelen Jandarma Komutanı durumu görünce, "Tâhî adalet tecelli etti." Diyordu. Bir taraftan katilleri ararken bir yandan da bir af çıksa da Hüsün ve arkadaşları kurtulsa diyordu. Bir yandan da, "Ah Anadolu, ah cranın zavallı halkı bu c'zeli a'ın yazısı ile çektiklerin nedir? Bütün bu iş'erin tertipçileri daha ne zamana kadar bu kötülüklerini sürdürecekler, b'z daha ne zamana kadar haklıyı katil d'ye enseleyeceğ'z?" diye söyleniyordu. Bu düşünce'lerle katilleri ararken onları bir dar yerde sıkıştırdılar. Yapılan bir çok ihtarlara rağmen teslim olmağı kabul etmediler. Kaçmak isterlerken jandarmanın atışı ile vuruldular. HÜSÜN bir kayanın siperinde kalmış, vurulmamıştı.

Kara Cümo jandarma müfrez komutanını yanına çağırıldı ve ona "Hüsün suçsuzdur, onun hasımlarını biz vurduk, evrakını ona göre yap. Bu ve hep işlerimiz ağaların tertibidir. Ne yapayım kader böyleymiş. Tekrar söylüyorum Hüsün vurulmadı ona kötülük yapmayın, onun silâhı yoktu. Adamlarını biz vurduk, kahro'sun haksızlığı geçim yolu yapanlar!" dedi ve ruhunu teslim etti.

Jandarma komutanı bunları d'nlırken göz'eri dolu dolu olmuştu. Dağlara çıkmış, adı eşkiya ya çıkmış olan Anadolu çocuğunun ruhi asaleti karşısında duyulanmamak elden gelmiyordu.

IB U L M A C A

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									

SOLDAN SAĞA :

- 1 — Anadolu'da sade un ile yapılan yufkadan kesilerek imal edilen şehriye veya makarna sınıfına dahil. - İskambilde bir kâğıt.
- 2 — İstanbul'da bir semt - gök yüzü.
- 3 — Onda merhamet olmaz.
- 4 — Tersî Hakikate uymayan dini konular (söylendiği gibi) - okuyucunun son hâceti.
- 5 — Bir emir. - Tersî Arapça bir harfin okunuşu.
- 6 — Mey sunar.
- 7 — Yabancı - Bir renk ve ya emir.
- 8 — Belirli zaman veya süre. - Tersî yüksek okullarımızda öğretilir.
- 9 — Bir fizik Konusu.

YUKARIDAN AŞAĞI :

- 1 — Marmara'da bir sayfiye yerimiz. Babamın kardeşi.
- 2 — Tanrı ve ya tersî sanat. - Rcmil atan.
- 3 — Şafak vakti.. Ün.
- 4 — Ölçülü yazılar. - Bir Türk hakanı.
- 5 — Koyundan alın r.
- 6 — Anadolu'da sahih kel'mesinin değişik olarak söylenişi. - Yüz.
- 7 — Rüzgâra emir. - Su. - Ayı evi.
- 8 — Yeni dünyalı.
- 9 — Satış yapanın mesleğine böyle denir.

İLK VE SON

Nerde ilk sevinin uykusuzluğu

Başbuç yollarda garipliğimiz

Bir varmış bir yokmuş örneğin

Nasıl da gitti çocukluğumuz

Süzgün gözlerle bakıştığımız

Derin izler bırakan yüreğimizde

Bir garip kuştur dolanır çaresiz

Konacak da la muhtaç aşkımız

Cümle kapısında tek mil olup

göz açımı gençlik derken gideceğiz

Bütün sevilerden arınıp yunup

Düşümüzü tümünden yitireceğiz.

CEMAL ÇELİKER

MESLEK ARADIM

İşçi olsam sallayamam küreği,
Hamal olsam taşıyamam şelege (1)
Aşçı olsam pişiremem böreği,
Garson olsam tabak'arı dizemem.

Çiftçi olsam taşıyamam samanı,
Aşık olsam hiç çalamam kemani,
Kaptan olsam çeviremem dümeni
Sarraf olsam hilesini sezemem.

Şoför olsam şehir şehir yorarlar,
Polis olsam gece uykusuz korlar,
Mimar olsam benden plân sorarlar;
Zamanında belki plân çizemem.

İmam olsam kovulurdum camiden
Hak'm olsam çekinirdim caniden,
Subay olsam düşman çıkar aniden
Kaçar ise peşi sıra gezemem.

Doktor olsam iğne vurmam hastaya,
Yolcu olsam yetişemem postaya,
İrgat olsam taş bulamam ustaya,
Taş bulsam da molozunu düzemem.

Seyis olsam edemem atı tımar,
Saka olsam kurur şansımın pınar,
Hancı olsam bizim hana kim konar,
Konsalar da atlarını çözemem.

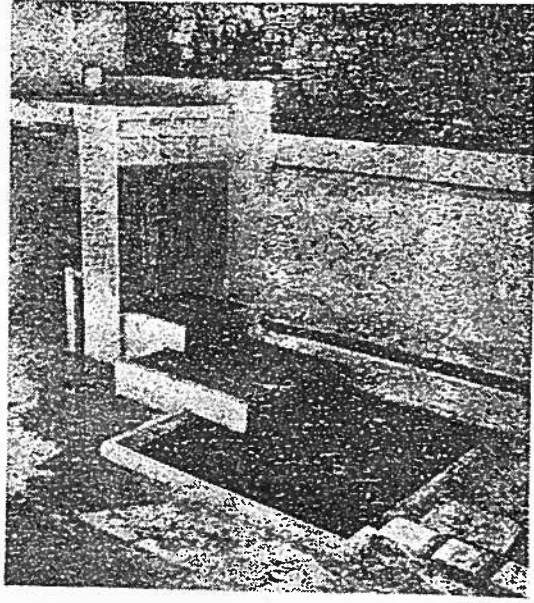
Bir meslek bulmaya vermedim karar,
Yapamam her işi, ederim zarar,
KARATAŞ'tan dam'a damla su akar
Damlalar göl olsa girip yüzemem.

Mehmet KARATAŞ

(1) Şelek : sırtta taşınan
çalı çırpıdan meydana
ge'miş yük.

AĞIN'da Bir Dernek

M. ORHAN

Dernekler, bir toplumun sosyal alanda dayanışmasına önemli etkiye ve katkıda bulunan kuruluşlardır. Son yıllarda Ağın ve çevresinde kurulan çeşitli dernekleri bu yönden yararlı birer girişim olarak görmekteyiz. Durum hepimiz için sevindiricidir.

Kurulmuş bulunan derneklerin çalışmaları yakından izlenince görülecektir ki, kendi dar ve kısırlı imkânları içinde bile durmadan çalışmak, çevreye bir eser kazandırmak, bir yarar sağlamak gibi faaliyetlerin içindedirler. Kuruluşlarındaki amaçlara uygun olarak önemli sorunlar üstüne eğilmektedirler.

Bu yazımızda böyle bir dernekten söz edeceğiz. Kurulalı beri birkaç yıl ancak geçti. Birkaç yıl, bir dernek hayatında çok az bir zaman sayılmalıdır. Dernek, bu kısa süre içinde çalışmaları ile dikkati üstüne çekti. Derneğin adı AĞIN İLÇEST

SOSYAL TESİSLER YAPTIRMA VE KORUMA, TURİZMİ GELİŞTİRME DER. NEĞİ'dir. Hatırlayacaksınız : Dergimiz'n 1968 yılında yayınlanan yedinci sayısında bu dernekle ilgili olarak gerekli bilgi verilmişti.

Dernek kuruluşundan kısa bir zaman sonra, tüzüğünde yazılı "amaçlar"ı gerçekleştirmek üzere yapıcı çalışmalara girişti. Öncelik verilmesi gerekli konuları hemen ele aldı.

Geçen yaz Ağın'ı ziyaret edenlerin'iz içinde, bilmem, Aliuşağı mahallesine uğrayanlarınız oldu mu? Bu mahallenin tam ortasında suları gürül gürül akan bir çeşme vardır. Eskilerin deyimi ile "Ab-ı Hayat" tabir olunan bu su, Nuh Nebi'den kalma ağaç bir oluktan akardı. Geçen yıllarda bu tahta oluk yerine bir demir boru kondu ama, o küçük değişiklik de çeşmenin çehresini değiştiremedi. Kocaman bir çı-

nar ağacının koyu gögesi altında asırlık görüşünü sürdürüp gelen bu çeşme artık ömrünü tamamlamıştı. Onun yerine, günümüzün yaşantısını aksettirecek bir yapının konulması gereği kendini açıkça hissettiriyordu. Bugün o yerin manzarası tamamen değişmiştir. Eski çeşme gitmiş, onun yerine göz okşıyan ve ilk bakışta bir sanat eseri niteliğini veren bir eser doğmuştur.

Dernek, sağladığı çeşitli yardımlarla, çeşme ve çevresi için önceden güzel bir yapım projesi hazırlattı. 1969 yılı Temmuz ayı başlarında proje gerçekleştirme alanına kondu. Bütün mahalle halkının katılımıyla yapılan mütevazı bir tören sonunda çeşmeye ilk kazma vuruldu. Artık Aliuşağı mahallesinde hareket ve canlılık başlamıştı. Çalışmalar bütün yaz süresince devam etti. Bu süre içinde işbirliği hiç gevşemeden eserin meydana gelmesi yolunda daha da kuvvetlendi. Sonbaharda yeni çeşme bir sanat eseri olarak meydana çıktı. Artık mahallenin bile çehresi değişmişti. Çeşmenin yapımından sonra onu tamamlayan çay bahçesi ve çevre yolları da yine sağlanan yardımlarla gerçekleştirildi. Şimdi Ağın'ımız yepyeni turistik bir esere daha kavuşmuş bulunuyor.

Önümüzdeki mevsimde bahçenin tanzimi ve çeşkilendirilmesi, çevresinin ağaçlandırılması gibi hususlar da tamamlanınca bir eser daha bütünü ile meydana gelmiş olacaktır. Önce de belirttiğim gibi, mütevazı bütçesi ve kendi dar imkânları ile "Ağın İlçesi Sosyal tesisler Yaptırma ve Koruma, Turizmi Geliştirme Derneği"nin sağladığı eser ve ulaştığı başarı takdirle anılmaya değer bir faaliyet örneğidir. Dernek, bu çalışmalarını yanında, amaç olarak benimsediği bazı sosyal yardımlara da el atmış, çevreye ve çevre halkına yararlı olmak için gayret sarfetmiştir.

Derneğin başarıları nda mahalle halkının payı büyük olmuştur. Hemen hemen her alanda işbirliği yapan mahalle halkı ve dernek üyeleri, bir yıl önce de camiinin önündeki ana yola inen patika yolu açmışlar ve ilk defa olarak jeep, taksi,

kamyon gibi vasıtaların mahalleye kadar çıkmasını sağlamışlardır. Bu yol genişletilirken, civarında mülkleri bulunanlar, bağ, bahçe ve tarlalarından yola giden kısımları bağışamışlar, bu yönden de çalışmalara destek olmuşlardır. Çeşme çevre yolunun devamı olan Uzungil yolu da çeşmenin yapılmasına katkıda bulunan Elâzığ Y. S. E. XI. Bölge Âmirliği'nin dozerleri'ne açılmış, buradan da mahalleye vasıtaların rahatlıkla girmeleri sağlanmıştır.

Mahallenin üst tarafındaki sudan yararlanılarak borular içinde getirilen suyun şehir tesisatı gibi evlere aktarılması sağlanmıştır. Bu çalışma da derneğin gayreti ve mahalle halkının çalışmalara fiilen katılması ile gerçekleştirilmiştir.

Buraya kadar, kuruluşunun üzerinden herüz üç yıllık bir zaman geçmiş bulunan gelir kaynakları gayet sınırlı bir derneğin bu dar imkânlar içinde varlık göstererek yapmaya çalıştığı işlerden söz ettik. Dernek faaliyetlerinde, onu destekleyen üyelerle mahalle halkının katkıları önemli yer tutar. Bu hususu belirttikten sonra bir noktaya daha değinmek isterim: Bütün bu çalışmalarda, derneğin kurucularından olan ve işleri bir düzen içinde organize ederek çalışmalara yön veren Hüseyin Tuncer arkadaşımızın büyük payı vardır. Onun devamı gayreti sonucu dernek varlığını çevreye kabul ettirmiştir. Öte yandan, çeşme ve yol çalışmalarına katkıda bulunan Elâzığ Y. S. E. XI. Bölge Âmirliği yetkililerine ve çalışmalarına fiilen katılan mensuplarına da, Ağın için yapılan hizmetlerden ötürü teşekkür ederiz.

Sonuç olarak görüşlerimiz şu noktada toplanıyor :

Ağın ve çevresi için çalışan bütün derneklerin faaliyetleri her fırsatta desteklenmeli, girişimleri teşvik edilmelidir. Onların ileri hamlelere yönelmelerinde ve Ağın'ımız için daha büyük ve önemli eserler meydana getirmelerinde pay sahibi olursak çabalarımız boşa gitmemiş demektir.

Babam Kortikoğlu

Süleyman Selâmi TAŞBAŞI

Babamın nüfus kütüğünde yazılı adı İbrahim Taşbaşı'dır. Tanıyan'ardan birçokları bunu bilmezler. O'nu, lâkabı olan "Kortikoğlu" olarak tanırlardı. Kort koğlu lâkabı ise dedemin babasından dedeme, ondan da babama intikal etmiştir.

Rivayet edildiğine göre, dedemin babası bir ev yaptırmış, komşularından biri yaptırdığını nedir diye sorduğunda "şöyle başımızı sokacak bir kortik yapmaya çalışıyorum" deyince köylü bu kortik lâkabını takıvermiş. Çocukları da "Kortikoğlu" olmuşlar haliyle...

Babam doğum tarihinin doğrusunu bilmezdi. Bizde morak edip araştırmadık. Vefat ettiği 1962 yılında 82 yaşında olduğunu söylemiş. O her sene yaşını değiştirerek söylemezdi. Meselâ bu sene yetmiş bir ise gelecek sene 72'yim demezdi. Beş sene, her sorana yetmiş yaşındayım diyorsa ondan sonraki beş senede de yaşı yetmiş beş olurdu..

Yaşı ne olursa olsun gönlü daima gençti. Bulunduğu meclisin neşe kaynağı, düğünlerin halay başıydı. Her yaştan arkadaşları ahabası vardı. Büyük küçük ayrımı yapmazdı.. Herkes'e anlaşabilecek bir mizaca sahipti. Hem kaymakam hem de kaymakamın kapıcısı onunla ahaba olabilirdi. Nasıl ki, köyün imamı ile sohbet ederken sıkılmazsa "Hangere Dayı" ile olan konuşmalarında da o derece rahat ve aktüel olurdu.

Babamın prensibi daima şu idi: "Kırk köy sahibi olacağına kırk köyde kırk ahabanın bulunsun" derdi. Bu yüzden onun zamanında evim'zden misafir eksik olmazdı. Tanıdık tanımadık akşam vakti yolu bizim köyden geçen yolcuların bir çoğu ge-

ceyi bizde geçirirdi. Gitmek isteyen'eri de ısrar eder bırakmazdı. Evim'zde misafir olmadığı gün sıkıntılı idi. O'nun sıkıntılı olduğu böylesi günlerde ise bizler rahattık, ahalerim rahattı.. Ahalerim diyorum, çünkü babam iki evli idi.. Hanımlarının ikisi de halen hayattadır. Her ikisi de durmadan babama rahmet çıkarır saygı ile anarlar..

Çalışkandı.. "Allah beni evlâtlarıma dahi muhtaç etmesin" derdi. Allah'ta bu dileğini kabul etmiş olacak ki, tarlasında atıyla çift sürerken bir kalp krizi sonucu edebiyen aramızdan ayrılmıştı!..

Ben'im delikanlı olduğum yıllarda yetmiş yaşının üzerinde idi. Gençliğ'in çok hareketli geçtiğini kendisi ve tanıyanları anlatırdı.. Ses oldukça güzeldi. Bahce-yik dereleri ile Çölmekler onun eli kulağına atarak çektiği gür mayaların en çok yankılandığı yerlerdi..

Durmadan ağaç diker, ağaç yetiştirirdi. Yetiştirdiği ağaçlara evlâdı gibi bakar diplerinden ayrılmazdı. İsterdi ki, biz de kendisi gibi olalım, çok çalışalım.. Fırsat buldukça hayat hikâyesini anlatırdı. Harput'taki dört senelik askerliğini iyice ezberlemiştik. Giyime ehemmiyet vermezdi. Hiç unutmam köyde düğün vardı. Hepimizin bildiği gibi düğün köylünün monoton yaşantısı içerisinde büyük bir vakıadır. Düğüne katılmak için can atıyorduk. Ama sırtımızda giyecek ne bir gömlek, bacağı-mızda ne bir pantolonumuz vardı. Annem bu halimizden üzgündü. Babama "e'alem giyinip kuşanıp düğüne gidiyor, bizim çocukların ise bir şeyi yok. Bun'ara bir pantolon, bir gömlek.. demesi ile babamın parlaması bir oldu. "O gidenlerin elbiseleri varsa benim de tarlam var, ağacım var,

döşmem var" dedi. Annem bize döndü, "Kalkın çocuklar" dedi, "Birer döşme omuzlayın gidin düğün yer'ne. Bunlar nedir diye sorarlarsa, siz'n e'biseniz varsa bizim de döşememiz var dersiniz".

Çok zaman dünya gâlelerinden sıyrılmamasını bilirdi. "Dünya kurulurken benden kaç mertek istediler ki, y kılığını düşünüyüm" derdi. Şakacıydı.. Tanıdık tanımadık herkesle şakalaşırdı. Fıkra hal'ne ge'len şakalarından bir kaçını anlatmaya çalışacağım..

Köyümüzün sabık muhtarı Hüseyin Erdem (Osmik Gil'in Hüseyin) le Arapkir'den geliyorlarmış. Yağmura tutu'muşar, iyice bir ıslanmışlar. Babam dem'ş ki, falanca köye inelim, Ali Dayı benim ahbabıdır, hem üstümüzü başımızı kurutmuş oluruz hem de karnımızı doyururuz. Köye gelmişler, Ali Dayı bunları karşılamış, odasına ç karmış. Tezek'leri d'zm'ş, kesmişü dökmüş, ateşlemek için koyduğı iki büyük közü üflerken babama: "Kortikoğ'u arkadaşın kim'd'r tanıyamadım" demiş. Babam da: "Bizim köyün muhtarı, adına Hüseyin derler". "İyi güzel dem'ş" Ali Dayı.. Ali Dayı üflüyor tezek bir türü a'ev almıyormuş. Babam: "Demek sen benim arkadaş'mı tanıyamadın, buna Osmik gil'in Hüseyin der'er". Ali Dayı "Ya öye mi" demiş. Durmadan da üflüyormuş. Çıkan duman. Ali Dayının gözünü başını sarmış, ağız burnu akarken babam, "İyice tanıtayım, arkadaş'mın babasına Osmik Dayı, anasına da Emine demeye kalmamış Ali Dayı: "Yeter be Kortikoğ'u yeter be, arkadaşının da anasını, seninde.." diye kalayını çekivermiş..

Çevre köylülerden birinin karısı ölmüş. Aramış taramış, haline münasip birini bulamamış Babam'ın tanıdığı çoktur diye ona gelmiş, derdini anlatmış, beni evlendir dem'ş. Babam da: "Şimdi böyle birisi yok, olursa elimden geldiği kadar sana yardımcı olmaya gayret ederim" demiş bir kere. Adam haftayı geçirmez dem'armış.. Bir, beş, on... Bütün ev halkı bezmiş usanmış aruk.. Birgün babam iki hanımı ile birlikte otururken bizimki gene ge'miş!

Babam'n tepesi atmış, "Bak arkadaş demiş anlaşılıyor ki, sana karı bulamayacağız. Bildiğin gibi bunların ikisi de benim karım, hang'sini beğeniyorsan al götür, bir daha da beni rahatsız etme".. Adam utanmış, ne diyeceğini şaşırmış, kalkmış gitmiş ve bir daha da gelmemiş.. Babam bu hadiseyi hatırlatarak analarıma "Bilmem kim'in ad'mı b'le sizi beğenmedi, bana diliz mi var" der onları kızdırırdı..

Babam samimi olduğu arkadaşlarına yaptığı şakaları tanımadıklarına da yappardı.

B'z de katır s'pasının bulunduğunu duyan kürt dayılardan biri, yedeğine a'dığı katır ı i e birlikte gelir, katır sıpası ile kendi katırını "tıranpa" etmeyi tek if eder. Babam bakar ki, katır geng, sem'z ve alımlı. Mutlaka bir kusu var ki, değişmek istiyor diye düşünür. Sonra katırın atacağı "çifte" mesafesini ayarlayarak arkasından geçmek isterken katırdır bu biribiri ardından başlar çifte'eri savurmaya... Babam bu durum için bir şey söylemez, kürt dayıyı yanına çağırır arkası bana dön der. Kürt dayı arkasını döner. Babam arkadaşın kollarını tutar sağa dön der Kürt dayı sağa döner, sola dön der sola döner, b'raz i'eri git der, ileri gider. Babam Kürt dayının kollarını bıraktıktan sonra der ki: "İşte bana senin g'bi'si lâzım"... Kürt dayı neye uğradığını anlamaz, "Piç katırı" bağladığı yerden alır ve arkasına dahi bakmadan çeker g'der..

Köye gelen yabancılardan bir çoğu bize misafir olurdu. Bunlardan bir'ne akşam olup ta yatakların serileceği zaman gelince babam der ki: "Sorması ayıptır ama geceleri yatağa kaçırma hal'iniz var mı? Eğer böyle bir özürünüz varsa ona göre tedbir alalım. Adetimdir misafirlerime bu hususu sorarım, darılmayın". Misafir utlanır "yok böyle bir şey" der. Yatakiar serilir, misafirle babam aynı odada yatarlar. Sabah olur misafir tuvalete çıkar. Fırsat kollayan babam kabağı alır misafirin yatağını bir güzel su'ar ve gelip yatağına girer. Misafir gelir, o da yatağına uzanır yorganı yarı beline çeker, tabakasını alır s'ga-

rasını saracağı sırada ayakları yakaktaki ıslak yere dokununca tabakayı gayri ihtiyari bırakıverir elinden. Bütün bunları takip eden babam "Ne o hemşer'im neyin var" der. Msafir mahcup "Vallaha ben bu işi anlamadım. Ayağımı uzattım yaşı değişti, kilotumu yokuyorum kuru". Bunun üzerine babam der ki: "Akşamdan sana sorduk, doğruyu söyleseydin gereken tedbir: alırdık. Kilotun hararetinde kurumuş olabilir. Ben şimdi hanımlara nasıl dert anlatacağım.."

Eskiden Ermeniler'in köyü olan Küşne bizim köye daha yakın olduğu halde, "borçlandırmada" burasını Hozakburlular almışlar. Buğdayların biçileceği sırada hall vakti iyi olanlar bizim köyden ırgat bulur işlerini gördürürlermiş. Bunlardan birisi de Yusuf Dayı (Topal Yusuf) imiş. Her akşam gelir bizde misafir olur, sabah erkenden ırgatlarını alır Küşne'ye göndermiş. Bu hal 15 gün böyle devam etmiş. Babam bakmış ki, Yusuf Dayı'nın rahatına dokunulmazsa bir onbeş gün daha kalacak. Yusuf Dayı dama kurulan ağacı - yapraklı çadırda yatarmış. Babam bir gece, köyde herkesin sevdiği, karnını doyurduğu, sonradan Zabulbarlı Ağa Dayı'nın zehirle öldürmüş olduğu "Çömar" ı almış dama çıkmış. Sıcimin bir ucunu köpeğin boğazına diğer ucunu da çadırın direğine doladıktan sonra yatarken kalkık duran Yusuf Dayı'nın bacağına bağarmış demdan aşağı inmiş. Daha evvel hazırladığı koca koca ekmeçleri ulaşamayacağı mesafeden köpeğe gösterip te "kuçu, kuçu" demeye başlayınca köpek zıplayıp, zıplayıp ekmeği almaya çalışıyormuş. Her zıplayışında çadır bir gürültü ile sallanırmış. Bu gürültü içerisinde uyanan Yusuf Dayı zelzele oluyor zannetmiş, uykulu uykulu başlamış bağırmağa "Gomşular yetişin ev göçü. yığılıy, öleceğim" diye. Babam ekmeği köpeğe atınca gürültü durmuş, Yusuf Dayı da tertibin farkına varmamış ve ertesi gün erkenden ırgatlarını son olarak toplamış, harmana kadar bir daha bizim köye uğramamış..

Keban kazası hâk'm'lerinden biri analarımı gördükten sonra babama "iki evli-

yim diye böbürlenip durursun çok yazık ikisi de bir şeye benzemiyor" demiş. Babam bunu unutmamış. Kebana bir gid'şinde hâkimi bulmuş, kendini zorla öğien yemeğine davet ettirmiş. Birlikte eve gittiklerinde kapıyı hâk'min hakikaten çirkin olan karısı açmış. Hanıma hâkimin nesi olduğunu sormuş, hâkimin karısı olduğunu öğrenince "Kocan benim karıları çirk'n diye beğenmedi, maşallah sen melekler kadar güzelsin".. Hanım kızmış babamı kovmağa kalkmışsa da sonradan ahbab oluvermişler.

Birkaç şakası ile babamı anıma fırsat veren "AĞIN" Dergisi yetkililerine şükranlarımı sunarım..

Yolumuz ve Amacımız

(Baştarafı Sayfa 3'de)

"Ağın" okuyucuları, kuşkuya düşmesinler, içkile kapılmasınlar, kötümser olmasınlar. Biz, bütün yoksulluklara, yoksunluklara karşın bu dergiyi yaşatacağız. Bir kasaba dergisinin ne gibi güçlüklerle çıkarıldığını yaşantımızla öğrenmiş bulunuyoruz. Bununla birlikte, sağduyu okuyucunun desteğine, güçlendirmesine güvenerek, izlediğimiz yoldan dönmeyeceğiz. Çabalamızın olumlu sonuç vereceğine inıyoruz.

Amacımız, ne düşün. aristokrasisi, ne de ideoloji tröstü kurmaktır. Amacımız, yeni ve özgür düşün akımlarını tanıtmak, duyurmak yanında, bir kasabanın kalkınma çabalarına, kararınca katkıda bulunmaktır. Gerçekte "Ağın" ın belli. durağan bir yazar topluluğu da yoktur. Etil kalem tutan, köklü sorunlara eğilme isteği gösteren; bilimsel, saratsal, düşünsel görüşlerini açıklama eğiliminde olan herkes, onur kırıcı kişisel eleştirilere girmeden, bu dergiye yazabilir.

Dergi, dördüncü yaşına girerken, eski yıllarda olduğu gibi, gene yan tutmaz amacını izeleyecektir. Bu amacın gerçekleşmesine yardımcı olmak isteyenlere, sayfalarımız, sütunlarımız açıktır.

Saygılarımızla..

Zalho'nun Köyü

Zalho'nun köyü bu,
Selvi ağaçlarına karşıdır..
Estikçe kuzey rüzgârları
Eteklerine vururdu,
Altın saçlı kadınların..

Gel görki :
Zalho'dan yanaydı rüzgâr
İstemezse esmezdi,
Sarı saçlarına kadınların
Vuuu, vuuu diye...

Zalho'nun köyü bu,
Böğürtlen dikenlerine karşıdır.
Yağmur yağdığı zaman
Avuçlarına akardı,
Çoban çocukların.

Gel görki :
Zalho'dan yanaydı yağmur.
İstemezse yağmazdı,
Avuçlarına çoban çocukların
Şırrrak, şırrrak diye...

Zalho'nun köyü bu,
Kara erik dallarına karşıdır.
Davul vurduğu zaman
Gönlüne dolardı,
Genç Haso'nun
Puşulu Elif'iyle..

Gel görki :
Zalho'dan yanaydı davul.
İstemezse vurmazdı,
Haso'nun damında
Dooomm, dooomm diye..

Zalho'nun köyü iken bu,
An'aştılar,
RÜZGÂR — YAĞMUR ve DAVUL.
Vurrr, vurrr, vurdular
Kara bu'utların ardından,
Zalho'nun beynine.
Şırrrak şırrrak
Gümmm, gümmmmm diye.
Ve bir daha vurdular,
Taki,
ZALHO'nun köyü,
Onların köyü olana dek.

Hasan Güner GÜLER

Vitaminler

Dr. Hamit SOYLU

- Doktor — Nasılsınız? Çoluk çocuk iyiler mi?
- Bir Şahıs — Hamdolsun sayenizde hepsi de iyiler.. Sıhhatlerine dikkat ediyorlar. Gıdalarına ve temizliklerine itina gösteriyorlar.
- Çok iyi, çok iyi...
- Doktor Bey, insanların vitaminli gıdalar ile beslenmeleri lâzım diye söylerler.
- Evet, doğrudur. Gıdalar ile vücuda birçok vitamin girmektedir. Vücudun sağlam ve sıhhatte olması için her zaman ve her yaşta vitaminlere ihtiyacı vardır.
- Gıdalarımızda vitamin olmazsa ne olur? Vitaminsizlik insanı hasta edip öldürür mü?
- Vitamin olmazsa vitaminsizlik hastalıkları dediğimiz bir takım hastalıklar meydana gelir. Tabii vaktinde tedavi edilmezse bu hastalıklar da insanı öldürebilir.
- İyi ama Doktor Bey, vitamin denilen şey gıdanın kendisi değil midir?
- Hayır.. Vitamin gıdanın bizzat kendisi değildir. Fakat gıdanın içinde çok az miktarda bulunduğu halde çok tesirli bir takım maddelerdir.
- Bu vitamin maddeleri nelerdir?
- Vitamin maddeleri A, B, C, D, E, K, gibi harflerle gösterilen isim'ler alırlar. Hakikî menşei bitkilerdir. Her canlının hayatını devam ettirebilmesi için bir takım vitaminlere ihtiyacı vardır. İşte insan vücudu da aldığı gıda maddelerinden istifade edebilmek için vitaminlerin yardımına muhtaçtır. Biz vitaminler için kimyasının yani hayatî kimyanın katalizör cisimlerinden deriz.
- Yani gıdaların vücuda yarar şek'e girmesinde ve vücudun bu gıda maddelerini kullanabilmesinde vitaminlerin çok mühim rolleri vardır öye mi?
- Evet öyledir.
- Hayvanlardan elde ettiğimiz gıda maddelerinde de vitamin var mıdır Doktor Bey?
- Tabii vardır. Hayvanlar da nebatları yiyerek vitamin aldıklarından hayvanî gıdalarda da vitamin vardır.
- Doktor Bey, vitaminleri ilaç olarak kullanıyorlar. Sebebi nedir?
- Vitaminler saf olarak elde edilmektedirler. Hattâ bazıları ilaç fabrikalarında, lâboratuvarlarda kimyevî maddelerden yapılmakta ve bilhassa vitaminsizlik hastalıklarının tedavisinde çok mühim rolleri olduğundan ilaç olarak kullanılmaktadırlar.
- Vücudumuzun vitaminlere her zamankinden fazla ihtiyaç gösterdiği haller var mıdır Doktor Bey?
- Tabii, vardır. Vücutta vitamin sarfiyatının çok fazla arttığı hallerde vitaminlere olan ihtiyaç ta artar.
- Vitamin sarfiyatı hangi hallerde artar?

- Mikropların yaptığı hastalıklarda, gebelikte ve süt vermede çok vitamin sarfedilir. Çünkü mikrobik hastalıklarda vücut kendini mikroba karşı koruyacak veya çocuğun meydana gelmesini, süt vermede çocuğun büyümesini temin edecektir. Bu da herşeyden evvel gıda ve vitamin'e olur.
- Yani bilhassa mikropların yaptığı hastalık'ara yakalananlar, gebeler, süt veren kadınlar bolca vitamin almalıdırlar, öyle mi?
- Tabii, almalıdırlar. İlaç halinde kullanmak yahut bol vitaminli gıdalar yemekle bu ihtiyacın karşılanması gerekir.
- Gıdalar bazen vitaminlerini kaybederler mi?
- Evet, bazı vitaminler hararettten, güneş ışığından, kalaysız bakır kaplarda pişirilmekten; bir takım fiziki, kimyevi muamelelere tâbi tutulmaktan, hasta tedavisinde kullanılan bazı ilaçların tesirlerinden dolayı kolayca tahrip olabilirler.
- Tabii, vitamini harap olmuş gıda ile beslenenler de vitaminsiz kalırlar.
- Evet, vitaminsiz gıdalar ile uzun müddet beslenmek, vitaminli başka gıda almamak veyahut fena yemek pişirme usulleriyle vitaminleri harap etmek gibi sebepler vücudu vitaminsiz bırakır.
- Bazı hastalıklar da vitaminsizliğe sebep olur mu?
- Tabii, olur. Meselâ mide, barsak hastalıkları, karaciğer hastalıkları ve kanser de vitaminsizlik meydana gelir.
- Önemli olan vitaminlerden bahseder misiniz?
- Hay hay bahsedeyim.. Vitaminler yağda veya suda eridik'lerine göre ikiye ayrılırlar. A, D, E, K vitaminleri yağda erirler, bu sebeple daha çok yağlı gıdalar ile vücuda girerler. Diğer B grubu vitaminlerinden olan B₁, B₂, B₆, PP vitaminleri ile C vitamini ise suda eriyen vitaminlerdir.
- B vitaminlerini almazsak vücudumuzda ne gibi hastalıklar meydana gelir?
- B grubundan birçok vitamin vardır. Meselâ B₁ vitamininden mahrum olan vücutta "beriberi" dediğimiz bir çeşit hastalık meydana gelir. Bu hastalıkta mide, barsak tembelliği, iştahsızlık, kabızlık ve "po.inavrit" dediğimiz sinir hastalığı görülür.
- Bu hastalığa yakalanmamak için ne yapmalıyız?
- Buğdayın kepeğinde, pirincin kabuğunda B vitamini bol miktarda bulunur. Kabukları tamamen temizlenmiş olan beyaz pirinçte ve kepeği alınmış olan beyaz ekmekte B vitamini yoktur. Bu sebeple siyah ekmek beyaz ekmekten, kabuklu pirinç kabuksuz pirinçten çok daha faydalıdır.
- Halbuki bazı kimse'ler daha faydalıdır zannıyla hep fırancala yiyorlar, kabuksuz beyaz pirinci tercih ediyorlar. Bu doğru değildir, çünkü vücudu vitaminsiz bırakır öyle mi?
- Tabii, öyledir. Hele buğdayı maşlayıp suyunu atmak B vitaminlerini atmak demektir. Çünkü B vitaminleri suda eriyen vitaminlerdendir, kolayca suya geçer ve tabii bu su atılınca vitamin de kaybedilmiş olur.
- Doktor Bey, B vitaminleri buğday ve pirinçten başka hangi gıda maddelerinde bulunur?
- Buğday ve pirinçten başka mısır, elma, badem, kestane, kuru fasulye, yumurta sarısı, et, sütte, de B₁ ve diğer B grubu vitaminleri bulunurlar.
- Diğer PP vitamini ve B₁₂ vitamini demiştiniz. Bunlar ne iş görür'er?
- PP vitamini "pellegra" dediğimiz bir çeşit hastalığı, B12 vitamini ise bir çeşit kansızlığı önler.

- Bu vitaminler hangi gıdalarda bulunurlar?
- PP vitamini hububatta, B 12 vitamini karaciğerde bulunur.
- C vitamini nedir Doktor Bey?
- C vitamini de suda eriyen çok mühim bir vitamindir. Meyva ve sebzelerde, bilhassa limon, portakalda ve biberde bol miktarda bulunur.
- C vitamini almazsak ne olur?
- C vitamini eksikliğinde diş etleri, deri altı kanamaları; vücutta ve kemiklerde zayıflama ile kendini gösteren "skorbüt" dediğimiz C vitaminsizliği hastalığı meydana gelir.
- C vitamininin meyva ve sebze'erde bol miktarda bulunduğunu söylediniz. O halde C vitamini yokluğundan hastalananlar o'masa gerektir. Çünkü memleketimizin her tarafında meyve ve sebze bol miktarda yetişmektedir.
- Haklısınız. Fakat unutmamak lâzımdır ki C vitamini çok kolay harap oluyor. Meselâ kalaysız kaplarda pişirilen yemekler C vitamini kaybederler. Keza yağ içinde kızartma ve piştikten sonra müteaddit zamanlarda yemeği tekrar ısıtma y'ne C vitamini harap eder. Sebzeleri başlayıp sularını dökmek de bu esnada geçen C vitaminini atmak demektir.
- Yani kalaysız bakır kap kullanmamalı, sebzeleri yağ içinde kızartmamalı, pişmiş yemeği tekrar tekrar ısıtmamalı, haşlanmış sebzelerin sularını dökmeyip yemeklerde kullanmalıdır, diyorsunuz öyle mi?
- Evet, iyi anlamışsınız...
- Yemek yapmada C vitamini tahribini azaltmak için başka ne yapmalıyız Doktor Bey?
- Yemekleri kapalı kap'arda buharla pişirmelidir. Yemeğe soda kullanmamalıdır. Sebze ve meyvaları güneş ışığında kurutmak, taze iken kullanmayıp bayatlatmak da mühim miktarda C vitamini tahribine sebep olur.
- Yeni dalından koparılmış veya toplanmış meyva ve sebzeleri taze iken yemelidir ve bilhassa güneş altında saatlerce bekletmemelidir. Yemekleri buharla pişirmeli, soda kullanmamalı diyorsunuz öyle mi?
- Evet öyledir.
- Doktor Bey, bir de yağda eriyen A, D, E, K vitaminleri vardır dediniz...
- Evet. Kısaca bahsedeyim. A vitamini yokluğunda bilhassa "tavuk karası" dedikleri gece körlüğü ve büyüme bozuklukları görülür. A vitamini en çok balık yağında, sütte, yumurtada bulunur.
- D vitamini nedir?
- D vitamini dişlerin ve kemiklerin teşekkülünde mühim rol oynar. Gebelikte, süt vermede anneyi korur ve aynı zamanda çocuğun sağlam, gürbüz büyümesine hizmet eder. Yokluğu "raşitizm" denilen kemik hastalığına sebep olur. En çok deniz balıklarının karaciğerinde bulunur. Güneş ışığı vücutta D vitamini teşekkülünde mühim rol oynar.
- E vitamini yokluğunda ne olur?
- E vitamini yokluğu erkek ve kadında kısırlık yapar, ve damarların vaktinden önce sertleşmesine sebep olur. Buğday, hurma, mısır, marul, yoncada bulunur.
- K vitamininin rolü nedir?
- K vitamini kanın pıhtılaşmasına yardım eder. Yokluğunda kan pıhtılaşmaz. Çok tehlikeli kanamalar olur. Bu vitamin yeşil yapraklı nebatî gıdalarda bulunur.

Yeni Bir Çağ

Sessiz sefoniler indi göklerden,

Büyülenmiş g'bi uyduk çağrısına yıldızların:

Ve.. dünyamızın bittiği yerden

Başladı sonsuzluğa giden (yarın).

Artık uzayın der'inliğinde gözlerimiz,

(Aydede) nin o sevimli yüzünde

Bir şamar g'bi duruyor izlerimiz;

Hazin kapanış: bu, masal kitaplarının,

Yıllar boyu bize göz süzdü uzaktan,

Erişilmez diye mağrur ve kibirli:

Ay'a hayran uzanan ellerimiz

Ne yazık şimdi onun toprağıyla kirli.

Mehtap altın pullar g'bi düşmeyecek yere;

Fırçalar üzgün, ka'pler kırık.

Ağla şairim ağ'a solan hayallere,

Yeni bir çağ türküsü başladı artık.

Faruk ORAY

Sayın Okuyucumuz

**Sevgi ve desteğinizle yaşıyan der-
ginizin 1970 yılı abone ücretli olan 20
lirayı T.C. Ziraat Bankası Kızılay Şu-
besi 630/59 nolu hesaba göndermek
üzere bu bankanın bulunduęunuz
yerdeki şube ve ajanslarına yatır-
manızı saygılarımızla rica ederiz.**

A Ğ İ N

en seri
yakıt ikmali

ŞEKERBANK

**Okulsuz köylere okullar
yaptırmakta önder olan
tek banka**

Şekerbank dağıtacağı ikramiye miktarlarında hiç indirim yapmadan, sadece yılbaşlarında dağıtılmakta olan kalem, defter v. s. gibi mudilerince büyük bir değeri olmayan hediyelerden yaptığı tasarruflarla okullar yaptırmaktadır.

Siz de tasarruflarınızı Şekerbanka yatırmakla hem bu hizmete yardım etmiş olur, hem de diğer bütün bankaların sağladığı hak ve hizmetlerden istifade edebilirsiniz

YENİ

YILINIZ

VE

BAYRAMINIZ

KUTLU

OLSUN

AĞIN

